

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXVII. De duratione virtutum post hanc vitam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Homines enim in statu futurae gloriae erunt similes angelis, ut dicitur Matth. 22. sed ridiculum est, in angelis ponere virtutes morales, ut dicitur in 10. Ethicorum. * ergo neque in hominibus post hanc vitam erunt virtutes morales.

Libr. 10. cap. 8. tom. 5.

¶ 2 Præter. Virtutes morales perficiunt hominem in in vita actiua: sed vita actiua non manet post hanc vitam. dicit enim Gregor. in 6. Mora. † Actiuae vitae opera cum corpore transiunt. ergo virtutes morales non manent post hanc vitam.

Lib. 6. mora. cap. 28. non procul à h.

¶ 3 Præter. Temperantia & fortitudo, quæ sunt virtutes morales, sunt irrationalium partium, ut Philosophus dicit in 3. Ethic. * sed irrationales partes animæ corrumpuntur corrupto corpore, eo quod sunt actus organorum corporaliū. ergo videtur quod virtutes morales non manent post hanc vitam.

Cap. 10. in princ. 10. 5.

SED CONTRA est, quod dicitur Sap. 11. quod iustitia perpetua est & immortalis.

RESPON. Dicendum, quod sicut Aug. dicit in 14. de Trinit. * Tullius posuit post hanc vitam quatuor virtutes Cardinales non esse: sed in alia vita homines esse beatos sola cognitione naturæ, in qua nihil est melius, aut amabilius, ut Aug. dicit ibidem. * ea. s. natura, quæ creauit omnes naturas. Ipse autem postea determinat huiusmodi quatuor virtutes in futura vita existere, tamen alio modo. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod in huiusmodi virtutibus aliquid est formale, & aliquid quasi materiale. Materiale quidem est in eis virtutibus inclinatio quedam partis appetitiuæ ad passiones, vel operationes secundum modum aliquem: sed quia iste modus determinatur a ratione, ideo formalis in omnibus virtutibus est ipse ordo rationis. Sic igitur dicendum est, quod huiusmodi virtutes morales in futura vita non manent, quantum ad id quod est materiale in eis. Non enim habebunt in futura vita locum concupiscentiæ, & delectationes ciborum, & venereorum: neque etiam timores & audaciæ circa pericula mortis: neque etiam distributiones & communicationes rerum quæ veniunt in usum presentis vitæ. Sed quantum ad id quod est formale, remanebunt in beatis perfectissime post hanc vitam, inquantum ratio vniuersaliusque rectissima erit circa ea, quæ ad ipsum pertinent secundum statum illum: & vis appetitiua omnino mouebitur secundum ordinem rationis in his quæ ad statum illum pertinent. unde Aug. * ibidem dicit, quod prudentia ibi erit sine vilo periculo erroris: fortitudo sine molestia tolerandorum malorum: temperantia sine repugnatione libidinis, ut prudentia sit nullum bonum Deo proponere, vel æquare: fortitudinis ei firmissime inherere: temperantiæ nullo defectu noxiæ delectari. de iustitia verò manifestius est quæ actum ibi habebit. s. esse subditum Deo: quia etiam in hac vita ad iustitiã pertinet esse subditum superiori.

Cap. 9. circa princ. 10. 3.

eod. lib. & c. circa med.

eod. lib. 14. c. 9. à med. tom. 3.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Philosophus loquitur ibi de huiusmodi virtutibus moralibus, quantum ad id quod materiale est in eis: sicut de iustitia, quantum ad commutationes & distributiones: de fortitudine, quantum ad terribilia & pericula: de temperantia, quantum ad concupiscentias prauas.

Et similiter dicendum est ad SECUNDUM. Ea enim quæ sunt actiua vitæ, materialiter se habent ad virtutes. AD TERTIUM dicendum, quod status post hanc vitam est duplex, Vnus quidem ante resurrectionem, quæ animæ erunt a corporibus separatae. Alius autem post resurrectionem, quæ animæ iterato corporibus suis vniuntur. In illo ergo resurrectionis statu erunt vires irrationales in organis corporis, sicut & nunc sunt. unde & po-

terit in irascibili esse fortitudo, & in concupiscenti temperantia, inquantum vitæ: vis perfecte erit disposita ad obediendum rationi: sed in statu ante resurrectionem partes irrationales non erunt actu in anima, sed solum radicaliter in essentia ipsius, ut in 1. dictum est. unde nec huiusmodi virtutes erunt in actu nisi in radice, in ratione & uoluntate, in quibus sunt feminaria quedam virtutum, ut dictum est: * sed iustitia quæ est in uoluntate, etiam actu remanebit. unde specialiter de ea dictum est, * quod est perpetua & immortalis, tunc ratione subiecti, quia uoluntas incorruptibilis est, tum etiam propter similitudinem actus, ut prius dictum est. *

ARTICVLVS II.

¶ Super Questionem 67. Articulum secundum.

Utrum virtutes intellectuales maneat post hanc vitam.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod uirtutes intellectuales non manent post hanc vitam. Dicit enim Apostolus. 1. ad Cor. 13. quod scientia destruetur. & ratio est: quia ex parte cognoscimus. Sed sicut cognitio scientiæ est ex parte, id est imperfecta: ita etiam cognitio aliarum uirtutum intellectualiū, quando hanc uitam durat. ergo omnes uirtutes intellectuales post hanc uitam cessabunt.

H

¶ 2 Præter. Philosophus dicit in Predicamentis, * quod scientia cum sit habitus, est qualitas difficile mobilis. non enim de facili amittitur, nisi ex aliqua forti transmutatione, uel ægritudine: sed nulla est tanta transmutatio corporis humani sicut per mortem. ergo scientia & alie uirtutes intellectuales non manent post hanc uitam.

¶ 3 Præter. Virtutes intellectuales perficiunt intellectum ad bene operandum proprium actum: sed actus intellectus non uidetur esse post hanc uitam, eo quod nihil intelligit anima sine phantasmate, ut dicitur in 3. de anima. * Phantasma autem post hanc uitam non manent, cum non sint nisi in organis corporeis. ergo uirtutes intellectuales non manent post hanc uitam.

I

SED CONTRA est, quod firmior est cognitio uniuersalium & necessariorum, quam particularium & contingentium: sed in homine remanet post hanc uitam cognitio particularium contingentium,

K

puta, eorum quæ quis fecit, uel passus est, secundum illud Luc. 16. Recordare, quia recipisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. ergo multo magis remanet cognitio uniuersalium & necessariorum, quæ pertinet ad scientiam, & ad alias uirtutes intellectuales.

RESPON. Dicendum, quod sicut in 1. dictum est, * quidam posuerunt quod spes

IN articulo 2. eni scilicet 67. q. dubium primo occurrit, quo patet eto est verum, quod species intelligibiles non continentur in intellectu postea, quod scientia multo modo remaneret. Auicenna. cuius est huius positio, dicit remanere habitaculum intellectus ad recipientem ab intellectu. tria agente. que primo recipit, & ita habitaculum dicitur aliqui scientis.

AD hoc dicitur, quod author ut apparet secundo contra Gregor. 11. cap. 74. purat auicennam male positum positioem suam, & quod habitaculum non est, nisi speculum: & propterea non ex intentione. s. eius opinionis. sed ex intentione authoris determinat, quod scientia & uirtutes intellectuales nullo modo, nec formaliter, id est, nec materialiter remanent post hanc uitam.

Dubium secundum in eodem loco occurrit, quare author de uirtutum intellectualium duracione tractans, eorum essentias taceat, & de principijs earum quæ sunt species intelligibiles & phantasmata taceat. lam enim ostensum est, quod uirtutes intellectuales esse actus sunt speculatiui intelligibiles, & non species ipse.

AD hoc dicitur, quod dicitur na tanto certior, quanto uirtutes & remotior ab opinionibus: ideo author præmissis opinionibus de esse habitaculi radice accipit, quod species intelligibiles sunt prima causa intellectus, ut est in

Art. preced.

lis remanentibus virtutes intellectuales educterent remanere formaliter. sunt enim principia formalia omnis intellectus, cum omnis intellectus sit ab intellectu in actu per species intelligibile. Secundo dicitur, quod autior minus dicitur, & plus intendit: nam per species intelligibiles intelligit ipsas, & quicquid se tenet ex parte ipsarum, sive sit ordinatio earum, sive sit habitus ad utendum eis, sive quocumque aliud: totum enim hoc in virtutibus intellectualibus tenet se ex parte formalis, & phantasmata cum pertinentibus ad ea ex parte materialis. Rationabile est autem se exponere huc locum: quoniam questio est de virtutibus in anima, ut separatur a corpore: ac per hoc quicquid se tenet ex parte anime, computatur pro vno & formalis quicquid autem ex parte corporis, pro alio vno & materiali. Nominatur autem totum illud for male a speciebus intelligibilibus, ut pote certioribus, prioribus, & formalioribus, secunda sui generis.

A dictum est. * ergo & fides. ¶ 2 Præterea. Cognitio fidei, & cognitio gloriæ differunt secundum perfectum & imperfectum: sed cognitio imperfecta potest esse simul cum cognitione perfecta. sicut in Angelo simul potest esse cognitio vespertina cum cognitione matutina, & aliquis homo potest simul habere de eadem conclusione scientiam per syllogismum demonstrativum, & opinionem per syllogismum dialecticum. ergo etiam fides simul esse potest post hanc vitam cum cognitione gloriæ.

B SED CONTRA est, quod Apostolus dicit 2. ad Corinth. 5. Quamdiu sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino: per fidem enim ambulamus & non per speciem: sed illi qui sunt in gloria, non peregrinantur a Domino, sed sunt ei præsentēs. ergo fides non manet post hanc vitam in gloria.

C RESPON. Dicendum, quod oppositio est per se & propria causa, quod vnum oppositum excludatur ab alio, in quantum scilicet in omnibus oppositis includitur oppositio affirmationis & negationis. Invenitur autem in quibusdam oppositis secundum contrarias formas, sicut in coloribus album & nigrum: in quibusdam autem secundum perfectum & imperfectum. vnde in alterationibus magis & minus accipiuntur ut contraria, ut cum de minus calido fit magis calidum, ut dicitur in 5. Physic. * Et quia perfectum & imperfectum opponuntur, impossibile est, quod simul secundum idem sit perfectio, & imperfectio. Est autem considerandum, quod imperfectio quidem quandoque est de ratione rei, &

D E pertinet ad speciem ipsius, sicut defectus rationis pertinet ad rationem speciei equi, vel bouis. Et quia vnum & idem numero manens non potest transferri de vna specie in aliam, inde est quod tali imperfectio sublatā, tollitur species rei: sicut iam non esset bos, vel equus, si esset rationalis, quādoque verō imperfectio non pertinet ad rationem speciei, sed accidit individuo sicut aliquid aliud: sicut alicui homini

r. quest. secunda secundæ, ideo hic pertranseo: quia tamen hic fundamenta iaciuntur, pro intellectu terminorum, duo notanda sunt. Primum est, quod præfens articulus de fide, & sequens de spe, directe loquuntur de actibus fidei, & spei, & non de habitibus. In quinto namque articulo summans auctor questionem de fidei & spei duratione, de habitibus duratione determinat quid sentiendum, ut ibi patet. Que igitur de fide & spei in his duobus legis articulis, ad actus earum refer. Secundum est, quod cum dicitur, quod fides importat imperfectioem ex parte subiecti, posset bene & male intelligi, vel non intelligi: & consequenter errare in principijs. Si quis enim intelligat eam dicere imperfectioem ex parte subiecti, quia ponit actum imperfectum, seu diminutum in subiecto, errat. Nam cognitio per medium probabile alicuius conclusionis demonstrabilis ponit etiam actum imperfectum, seu diminutum in subiecto, & tamen non est fides, nec impossibile scientiæ. stat. n. cum scientia eiusdem in eodem subiecto, ut in litera dicitur. non est igitur sermo, quod habitus fidei in clinat subiectum in actum imperfectum, ut multum videtur intelligere. Quamvis enim hoc verum sit de actu & habitu fidei, non tamen hoc est intentum. hec. n. imperfectio est cōis sibi, & opinioni, & cognitioni probabilis: sermo autem præfens est de imperfectioem propria fidei, qua distinguatur ab alijs, & dicitur quod tenet se ex parte subiecti. Rursus sicut hoc, differentia sicut perfectum & imperfectum ex parte subiecti esset sicut quid, & non simpliciter: quoniam ex hoc non haberetur, quod subiectum absolute non videat illud creditum, sed quod subiectum in quantum est sub illo habitu, vel actu, non videt illud creditum, ut patet in

S 4 litera

ARTICVLVS III.

Vtrum fides maneat post hanc vitam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod fides maneat post hanc vitam. Nobilior enim est fides, quam scientia: sed scientia manet post hanc vitam, ut

Prima Secundæ S. Thomæ.

Secm. 27. de
ver. Apof.
in princip.
rom. 10.

D. 610.

litera autē dicitur, q̄
fides opinio, & scien-
tia differunt secun-
dum perfectum &
imperfectum ex par-
te subiecti, ita quod
credens nō videt id
quod creditur: quod
idē est ac si diceret,
ex parte subiecti sim-
pliciter & absolute.
Ad intelligendū ergo,
quomodo ex par-
te subiecti absolute
propria imperfectio
fidei sit, scito quod
fides dicitur imper-
fecta ex parte subie-
cti, quia constituit
subiectum absolute
in esse imperfecto,
seu quod in idē re-
dit, exigit subiectum
absolute imperfe-
ctum: & est sermo
de imperfecto pri-
uatiue, ita quod po-
nit subiectum abso-
lute priuatum visio-
ne illius quod credi-
tur. & est simile de
istis actibus & mo-
ritur ita q̄ sicut motus
ex hoc ipso q̄ inest
alicui, constituit ip-
sum in esse potentia-
li respectu termini,
ac per hoc in priua-
tione actuali termi-
ni: ita credere & spe-
rare constituit subie-
ctum in priuatione
crediti & sperati. Et
sicut motus est actus
entis in potentia ut
sic, ita fides est affec-
tus determinatus nō
videntis, ut sic. Et
spes est appetitus nō
habentis ut sic, &
propterea importat
imperfectiōem subie-
cti nō secundum
quid, sed simplici-
ter: non per acci-
dens, sed per se. Et
propterea sicut motus
non stat cum termi-
no excludente priua-
tionem eius, ita
nec spes stat cū eius
termino, ut in arti-
culo quarto dicitur:
nec fides stat cū vi-
sione, quia vtrobi-
que excluditur priua-
tione imperfectio
subiecti, quam vter-
que actus substantia-
liter sibi vēdicabat,
ut in litera dicitur.
Et huic sensui arte-
stat litera de perfe-
ctione & imperfe-
ctione ex parte obie-
cti, & ex parte me-
dij. Sicut enim per-
fectio vel imperfe-
ctio proprii obiecti,
constituit cognitionem
perfectam, vel im-
perfectam obiecti-
uē: & similiter per-
fectio, vel imperfe-

quādoque accidit defectus ratio-
nis, inquantū impeditur in eo ra-
tionis vsus propter somnum, vel
ebrietatē, vel aliquid huiusmodi.
Patet autem q̄ tali imperfectiōe
remota nihilominus substantia rei
remanet. Manifestum est autē, q̄
imperfectio cognitionis est de ra-
tione fidei: ponitur enim in eius
diffinitione. Fides enim est substā-
tia sperandarum rerum, argumen-
tum non apparentium, ut dicitur
ad Hebr. 11. Et Aug. dicit. * Quid
est fides? credere quod nō vides.
Quod autem cognitio sit sine ap-
paritione vel visione, hoc ad im-
perfectiōem cognitionis pertinet:
& sic imperfectio cognitionis est
de ratione fidei. vnde manifestum
est, q̄ fides non potest esse perfe-
cta cognitio eadem numero manens.
Sed vterius considerandum
est, vtrum simile possit esse cum
cognitione perfecta: nihil enim
prohibet aliquā cognitionem im-
perfectam simul esse aliquādo cū
cognitione perfecta. Est igitur con-
siderandum, quod cognitio po-
test esse imperfecta tripliciter. Vno
modo ex parte obiecti cognoscibi-
lis: alio modo ex parte medij:
tertio modo ex parte subiecti. Ex
parte quidem obiecti cognoscibi-
lis differunt secundum perfectum
& imperfectum cognitio matutina
& vespertina in angelis: nā cog-
nitio matutina est de rebus, se-
cundum quod habent esse in ver-
bo: cognitio autem vespertina est
de eis, secundum quod habent esse
in propria natura, quod est im-
perfectum respectu primi esse. Ex
parte verō medij differunt secun-
dum perfectū & imperfectum cog-
nitio quæ est de aliqua cōclusio-
ne per medium demonstratiuum,
& per medium probabile. Ex par-
te verō subiecti differunt secundū
perfectum & imperfectū opinio,
fides, & scientia: nam de ratio-
ne opinionis est, quod accipitur
vnum cum formidine alterius op-
positi, vnde non habet firmam in-
hæssionem. De ratione verō scien-
tiæ est, quod habeat firmam in-
hæssionem cum visione intellectiua:
habet enim certitudinem proce-
dentem ex intellectu principiorū.
Fides autē medio modo se habet:
excedit enim opinionem in hoc,
quod habet firmam inhæssionem:
deficit verō a scientia in eo, quod
non habet visionem. Manifestum
est autem, quod perfectum & im-
perfectum non possunt simul esse
secundum idem: sed ea quæ dif-
ferunt secundum perfectum & im-

perfectum, secundum aliquid idē
possunt esse in aliquo alio eodē.
Sic igitur cognitio perfecta & im-
perfecta ex parte obiecti nullo mo-
do possunt esse de eodē obiecto,
possunt tamen conuenire in eodē
medio, & in eodē subiecto.
Nihil enim prohibet, q̄ vnus ho-
mo simul & semel per vnū & idē
medium habeat cognitionem de
duobus, quorum vnum est perfe-
ctum, & aliud imperfectum: sicut
de sanitate & ægritudine, & bono
& malo. Similiter etiam impossi-
bile est, q̄ cognitio perfecta & im-
perfecta ex parte medij, cōueniāt
in vno medio: sed nihil prohibet
quin cōueniant in vno obiecto,
& in vno subiecto. potest enim
vnus homo cognoscere eandem
conclusionem per medium proba-
bile, & demonstratiuum. Et est
similiter impossibile, q̄ cognitio
perfecta & imperfecta ex parte sub-
iecti sint simul in eodē subiecto.
Fides autē in sui ratione habet im-
perfectiōem, quæ est ex parte sub-
iecti, ut scilicet credens non ui-
deat id quod credit: beatitudo au-
tem de sui ratione habet perfectiō-
nem ex parte subiecti, ut scilicet bea-
tus uideat id quo beatificatur, ut
supra dictum est. * Vnde mani-
festum est quod impossibile est, q̄
fides maneat simul cum beatitu-
dine in eodem subiecto.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod fides est nobilior quā scien-
tia ex parte obiecti, quia eius obiectum est
ueritas prima: sed scien-
tia habet perfectiorem modum cognoscendi,
quā nō repugnat perfectiōni beatitudinis,
scilicet vilioni, sicut repugnat ei modus fidei.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ fides est fundamentū
quantū ad id quod habet de cognitione: & ideo
quod perficitur cognitio, erit perfectius fundamētū.

AD III. patet solutio ex his, quæ supra dicta sunt.

ARTICVLVS III.

Vnum spes maneat post mortem in statu glorie.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ spes ma-
neat post mortē in statu glorie. Spes enim ma-
biliori modo perficit appetitū humanū, q̄ virtutes mo-
rales: sed virtutes morales manent post hanc uitā,
patet p̄ Aug. in 14. de Trin. * ergo multo magis spes
post hanc uitā, & in beatis quidem timor filialis
qui manet in seculum, & in damnatis timor peccatorum.
ergo spes pari ratione potest permanere.
¶ 3. Prat. Sicut spes est futuri boni, ita & desiderium
sed in beatis est desiderium futuri boni & quantum
ad gloriam corporis, quā animæ beatorum desiderant,
ut dicit Aug. 12. super Gen. * ad literam: & etiā
quantum ad gloriam animæ, secundū illud Eccl. 22.
Qui edunt me, adhuc esuriēt: & qui bibunt me, adhuc
sitient. Et 1. Pet. 1. dicitur. In quem desiderant angeli
prospici-

prosperare, ergo videtur quod possit esse spes post hanc vitam in beatis.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Rom. 8. Quod videt quis quid sperat? sed beati videt id quod est obiectum spei, scilicet Deum, ergo non sperant:

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, Id quod de ratione sui importat imperfectionem subiecti, non potest simul stare cum subiecto opposita perfectione perfecta: sicut patet quod motus ratione sui importat imperfectionem subiecti, est enim actus existens in potentia in quantum huiusmodi: unde quando illa potentia reducitur ad actum, iam cessat motus. non. n. adhuc albat, postquam iam aliquid factum est album: spes autem importat motum quendam in id, quod non habetur, ut patet ex his, quae supra de passione spei diximus: & ideo quando habetur id, quod speratur, scilicet diuina fruitio, iam spes esse non poterit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod spes est nobilior virtutibus moralibus quantum ad obiectum, quod est Deus: sed actus virtutum moralium non repugnant perfectioni beatitudinis, sicut actus spei, nisi forte ratione materiae, secundum quam non manent. Non enim virtus moralis perficit appetitum solum in id, quod nondum habetur, sed etiam circa id quod praesentialiter habetur.

AD SECVNDVM dicendum, quod timor est duplex. scilicet filialis, & filialis, ut infra dicitur. Seruilis quidem est timor peccati, qui non poterit esse in gloria nulla possibilitate ad penam remanente. Timor vero filialis habet duos actus. scilicet revereri Deum, & quantum ad hunc actum non manet. separari enim a Deo habet rationem mali, nullum autem malum ibi timebitur, secundum illud Proverbi. 1. Abundantia perfruetur malorum timore sublato. Timor autem opponitur spei per oppositionem boni, & mali, ut supra dictum est: & ideo timor qui remanet in gloria, non opponitur spei. In damnatis autem magis potest esse timor peccati, quam in beatis spes gloriae: quia in damnatis erit successio peccati, & sic remanet ibi ratio futuri, quod est obiectum timoris: sed gloria sanctorum est ablatio successione secundum quandam aeternitatis participationem, in qua non est praeteritum, & futurum, sed solum praesens. Et tamen nec etiam in damnatis est proprie timor: nam sicut supra dictum est, timor nunquam est sine aliqua spe evasione, quae omnino in damnatis non erit. unde nec timor, nisi communiter loquendo, secundum quod qualibet expectatio mali futuri, dicitur timor.

AD TERTIVM dicendum, quod quantum ad gloriam animae non potest esse. n. beatus desiderium, sed quod respicit futuram rationem iam dictam. Dicitur autem ibi esse desiderium, & sitis per remotionem fastidii, & eadem ratione dicitur esse desiderium in angelis. Respectu autem gloriae corporis in animabus sanctorum, potest quidem esse desiderium, non tamen spes, proprie loquendo, neque secundum quod spes est virtus theologica: sic enim eius obiectum est Deus, non autem aliquid bonum creatum: neque secundum quod communiter sumitur, quia obiectum spei est arduum, ut supra dictum est. Bonum autem cuius iam inevitabilem causam habemus, non comparatur ad nos in ratione ardui: unde non proprie dicitur aliquis qui habet argentum, sperare se habiturum aliquid, quod statim in potestate eius est ut emat: & similiter illi qui habent gloriam animae, non proprie dicuntur sperare gloriam corporis, sed solum desiderare.

ARTICVLVS V.

Verum aliquid fidei, vel spei remaneat in gloria.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod aliquid fidei, vel spei remaneat in gloria. Remoto enim quod est proprium, remanet id quod est commune: sicut dicitur in lib. de causis, quod remoto rationali, remanet vivum, & remoto vivo, remanet ens: sed in fide est aliquid, quod habet commune cum beatitudine, scilicet ipsa cognitio, aliquid autem quod est sibi proprium. Enigma, est enim fides cognitio enigmatica, ergo remoto enigmate fidei, adhuc remanet ipsa cognitio fidei.

Præter. Fides est quoddam spirituale lumen animae, secundum illud Ephe. 1. Illuminatos oculos cordis vestri in agnitionem Dei: sed hoc lumen est imperfectum respectu luminis gloriae, de quo dicitur in Psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Lumen autem imperfectum remanet superueniente lumine perfecto: non enim candela extinguitur claritate solis superueniente. ergo ut ipsum lumen fidei maneat cum lumine gloriae.

Præter. Substantia habitus non tollitur per hoc, quod subtrahitur materia. potest enim homo habitum liberalitatis retinere etiam amissa pecunia: sed actum habere non potest: obiectum autem fidei est veritas prima non visiva, ergo hoc remoto per quod veritas prima, adhuc potest remanere ipse habitus fidei.

SED CONTRA est, quod fides est quidam habitus simplex: simplex autem vel totum tollitur, vel totum remanet. cum igitur fides non totaliter maneat, sed evacuetur, ut dictum est. videtur quod totaliter tollatur.

RESPONDEO. Dicendum, quod quidam dixerunt, quod spes totaliter tollitur: fides autem partim tollitur, scilicet quantum ad enigma, & partim manet, scilicet quantum ad substantiam cognitionis, quod non idem numero, sed idem genere, verissime dictum est. Fides enim cum visione patriae convenit in genere, quod est cognitio: spes autem non convenit cum beatitudine in genere: comparatur enim spes ad beatitudinis fruitionem, sicut motus ad quietem in termino. Si autem intelligatur, quod eadem numero cognitio, quae est fidei, maneat in patria, hoc est omnino impossibile.

Super Questionis 170. Articulu quintu.

In responsione ad secundum & tertium quinti articuli dicitur, quod aliquid fidei, vel spei remaneat in gloria. Remoto enim quod est proprium, remanet id quod est commune: sicut dicitur in lib. de causis, quod remoto rationali, remanet vivum, & remoto vivo, remanet ens: sed in fide est aliquid, quod habet commune cum beatitudine, scilicet ipsa cognitio, aliquid autem quod est sibi proprium. Enigma, est enim fides cognitio enigmatica, ergo remoto enigmate fidei, adhuc remanet ipsa cognitio fidei. Præter. Fides est quoddam spirituale lumen animae, secundum illud Ephe. 1. Illuminatos oculos cordis vestri in agnitionem Dei: sed hoc lumen est imperfectum respectu luminis gloriae, de quo dicitur in Psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Lumen autem imperfectum remanet superueniente lumine perfecto: non enim candela extinguitur claritate solis superueniente. ergo ut ipsum lumen fidei maneat cum lumine gloriae. Præter. Substantia habitus non tollitur per hoc, quod subtrahitur materia. potest enim homo habitum liberalitatis retinere etiam amissa pecunia: sed actum habere non potest: obiectum autem fidei est veritas prima non visiva, ergo hoc remoto per quod veritas prima, adhuc potest remanere ipse habitus fidei.

Ad aliud dicitur, quod evacuatio habitus fidei & spei est ex utraque ratione, scilicet superfluitatis, & impossibilitatis. succedit enim utrique habitus aliquid impossibile licet non uniformiter: quoniam luminis fidei succedit lumen gloriae et impossibile: habitus vero spei succedit actus talis efficaciae, seu status ut impossibile sit eidem: Ad quorum evidentiam scito primo, quod falsum est, in patria solum charitatis habitum esse necessarium. oportet enim etiam ponere habitum luminis gloriae non ad aliquid eorum quae dicit arguens sed ad elevandam animam ad uidentiam: & hoc oportet Scotistas fateri, quoniam determinatum per

3. di. 31. q. 2. arti. 1. q. 1. & 3. Et ver. q. 27. ar. 5. ad 6. Et q. vir. 5. ar. 4. ad 10. prop. 1. habetur inter opera Arist. tom. 3.

Art. 3. huius quatuor.

per ecclesiam est in clementia ad nostrum, de hereticis ubi inter errores datur, quod anima non indigeat lumine gloriae eleuante ipsam ad uisendum Deum, & eo beate fruendum: propter quod in littera dicitur, quod imperfectio luminis fidei, quod est ipse habitus fidei, & perfectio luminis gloriae opponuntur, sicut claritas aeris,

D. 107.

& obcuritas eius. Scito secundo, quod licet actus non directe opponatur habitui in acquisitis, quamuis habitibus, differenter tamen habet ad corruptionem, quasi per modum sequela habitus in sui & acquisiti: quia acquisiti ex uno actu contrario non corrumpuntur, ut patet, in fusi autem corrumpuntur ex uno actu contrario fieri enim habitus non remanet in eo qui uno actu negat Trinitatem. Scito tertio, quod licet habitui directe non opponatur positum nisi forma habitualis eodē subiecto, potest tamen sine tali opposita forma subiectum disponi in statu impossibili tali habitui, definit namque forma non solum per successione contrariam, sed per subtractionem eorum quibus conferuatur, ut patet de lumine. Ex quibus habere potes, quod fidei habitus euacuatur in patria ex successione oppositae formae luminis gloriae per modum habitus: quod dico propter lumen gloriae per modum passionis in rapto Pauli ut patet in 2. 2. q. 175. art. 3. Nec obstat obiectio Durandi. q. 2. 3. dicitur sententia licet, Quae possunt simul perstant esse, possunt simul esse absolute: quia impossibilitatem non impedit longuam temporis, sed natura oppositionis. Dicitur enim ad hoc, quod impossibile conlurgit ex natura oppositionis: sed oppositio aliquarum specierum non est in actu exercito, nisi in statu earum completo, ut patet in uiro mansueti peccante ex passione seu dispositione modica ira, in hoc enim simul stant habitus mansuetudinis, & non solum actus irae, sed habitus irae inchoatus, qui nihil aliud est, quam ipsa ira per modum passionis. Sic enim proportionaliter & eadem ratione fuit in Paulo de habitu fidei, & lumine gloriae: propter imperfectum enim modum essendi, oppositio quae est inter huiusmodi formas, exerceri non potuit impedita ab essendi modi perfectione, & ex efficacia oppositi actus. Videre Deum non per modum transeuntis, & ex impossibili statu suppositi. Est enim beatus in tali statu, cui repugnat huiusmodi imperfectio habitualis: spei autem habitus euacuatur & ex efficacia oppositi actus, scilicet habere Deum, & ex impossibili statu supposito, non enim est in statu immobilis, omnino quietis, cui repugnat imperfectio habitualis mobilis, est enim huiusmodi mutatio status, subtractio quaedam subiecti ipsius habitus. Sicut enim habitus non generatur nisi in subiecto, dispositio, ita nec conferuatur subtracta illa dispositione a subiecto: & hoc hic contingit. Intellectus enim immobilis ad credendum, & uoluntas immobilis ad sperandum non nunc, sed simpliciter, sicut nunquam suscipiunt fidei, aut spei habitum, ita nec conferuatur. Ex opposito autem forma habitualis non in

eodem subiecto id est uoluntate, sed in eius causa. Intellectus concluditur lumine, scilicet gloriae ita quod lumen gloriae per modum habitus, id est immobiliter habitum, est forma habitualis opposita habitui fidei, & spei, sed fidei formaliter, spei virtualiter: & hoc sufficit ad successione formae impossibilitatis. Et haec uelima uerba sola sufficienter per haec ueritate: reliqua sunt ad perfectionem. Et per hoc patet responsio ad Scotum, & deationem ueritatis. Auctor autem uerba non dissonantiam in resolutione ad secundum ueritatem absolute dicit, quod scilicet est oppositio facta in impossibilitate. In responsione uero ad tertium, ad argumentum respondit, quod non est simile in parte de fide, & de liberalitate in parte iacturam, quia etiam potest autem, hic actus tantum & propterea sequitur conditionalis aliter ueritatis, quod infra remaneret, si remaneret: haec enim intrinsecus, exprimit de solum ipsas consequens.

In responsione ad secundum eundem articulum nota, quod haec habes lumen gloriae esse subiectum in intellectu, dum dicitur in littera, quod imperfectio fidei, & perfectio gloriae opponuntur, & respiciunt idem subiectum. Contra enim ex argumentum quod de lumine gloriae, & lumine gloriae loquitur, & necessitate propter distinctiōem illam, an sit in sententia anime luminis gloriae, an in intellectu.

In responsione ad tertium eundem articulum, nota diligenter, quod ubi dicitur, quod obiectum fidei est non uisum, sed etiam secundum possibilitatem propter beatitudinis stabilitatem: & ideo frustra talis habitus remaneret.

ARTICULVS VI.

Utrum remaneat charitas post hanc uitam in gloria.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod charitas non maneat post hanc uitam in gloria: quia ut dicitur primae ad Corinthios. 13. Cum uenerit, quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, id est, quod est imperfectum: sed charitas uia est imperfecta, ergo euacuabitur.

Contra, quia ubi dicitur, quod obiectum fidei est non uisum, uel non apparet, & intelligitur non de obiecto ex parte rei, sed ex parte nostrae: quia non uisum non est ratio formalis, nec cognitio obiecti fidei ex parte obiecti, sed redundat in obiectum ex parte credentis, & denominat obiectum denominatione extranea. Immo propter conditionem credentis. Tam enim dictum est, quod imperfectio fidei est ex parte subiecti, & non obiecti: immo ex parte obiecti excellit scientiam ut in articulo 3. in responsione ad primam litteram dicit, quia habet pro obiecto. Dum, sicut cetera uirtutes theologicae, & propterea quando inuenies obiectum fidei dicitur, quod obiectum nostrum, id est, secundum id quod habet ex parte credentis non secundum se, & non errabis.

Super Quaestione 67. Articulum sextum.

In articulo 6. eiusdem 67. quaest. in responsione ad secundum, nota, quod ubi negatur charitatis obiectum esse Deum cognitum, & dicitur esse ipsum Deum absolute, non quod possit dici cognitus: sed quia cognitio tenet se respectu istius habitus, qui est charitas, non ex parte obiecti, sed subiecti. Si enim tenet se ex parte obiecti, cum alterius rationis sit cognitio uia, & charitas esset alterius speciei: & quia imperfecta uel perfecta cognitio tenet se ex parte subiecti, per accidens se habet ad obiectum.

ritatem: ideo chari-
tatem cum utraq; fiat,
& ex neutris dese-
ctin euacuatur. non
sic autem est de im-
perfectioe ex parte
subiecti respectu fi-
dei: & spei quoniam
p se ad illas pmet,
ut patet ex dictis.
In eisdem arti. res-
poncione ad tertiu,
nota duo, primo q
charitas uia nunquam
potest peruenire ad
aequalitatem chari-
tatis patrie: & conse-
quenter maximus via-
tor nunquam in hac
uia habet charitate
aequale minimo bea-
torum, quem tamen
in patria excedit in
charitate multu. Se-
cundo, quod causa
huius est, quia uisio
est que a causa amo-
ris: & hanc causam
tu ponderabis in 2.
q. 4. artic. 7. Nunc
autem praebato, q
quantitas charitatis
est duplex. Ex parte
subiecti, & ex parte
obiecti, & sunt al-
terius rationis ad in-
uicem, & illa que na-
scitur ex uisione, ex
parte subiecti se ten-
net: illa uero que ex
natura obiecti, ex
parte ipsius obiecti
se tenet: & hinc pro-
uenit quod quanti-
tate crescat: hic
charitas, nunquam
erit aequalis illi qua-
te duabus quantita-
tibus discretarum ra-
tionum: sicut quanti-
tatum; crecat li-
nea, nunquam erit
aequalis superficie,
sed quousq; inferius
ex pposito materia
hac tractanda est in
loco allegato, trailea
mus.

Super Quaestiois 68.
Articulum primum.

IN artic. q. 68. da-
bium occurrit de
distinctione donoru
a uirtutibus. Scotus
in 3. ten. dist. 34. im-
pugnans conclusionem,
& eius rationem. uo-
dens, sine assertionem
tamen, dona non esse
alios habitus, qua
habitus uirtutum. Et
contra conclusionem
quidem arguit. Quia
illi habitus tantum
ponendi sunt in ua-
tore, quibus perficitur
circa omne obie-
ctum quo perfici po-
test in uita: tales autem
sunt sola uirtutes
theologicæ, stelle
uales, & morales.

adueniente perfectione gloriae.
¶ 2 Præter. Habitus, & actus distin-
guuntur secundum obiecta: sed
obiectum amoris est bonum apprehen-
sum. cum ergo alia sit apprehen-
sio futuræ uitæ, & alia apprehen-
sio futuræ uitæ, uidetur quod non
maneat eadem charitas utrobique.
¶ 3 Præter. Eorum quæ sunt unius
rationis, imperfectum potest ueni-
re ad æqualitatem perfectionis per
cōmūm augmentum: sed chari-
tatis uia nunquam potest perue-
nire ad æqualitatem charitatis patriæ,
quantumcunque augeatur, ergo uidetur quod charitas uia
non remaneat in patria.

SED CONTRA est, quod Apo-
stolus dicit I. ad Corinth. 13. Cha-
ritas nunquam excidit.

RESPON. Dicendum, q sicut su-
pra dictum est, * quando imperfectio
alicuius rei non est de ratione
speciei ipsius, nihil prohibet idem
numero quod prius fuit imperfe-
ctum, postea perfectum esse: sicut
homo per augmentum perficitur,
& albedo per intensionem. Char-
tas autem est amor, de cuius rōne
non est aliqua imperfectio: potest
enim esse, & habitus, & non habitus,
& uisus & non uisus, unde charitas non
euacuatur p gloriæ perfectionem,
sed eadem numero manet.

AD PRIMVM ergo dicendum,
q imperfectio charitatis per acci-
dens se habet ad ipsam, quia non
est de ratione amoris imperfectio:
remoto autem eo, quod est
per accidens, nihilominus reman-
et substantia rei: unde euacuata
imperfectioe charitatis, non
euacuatur ipsa charitas.

AD SECVNDVM dicendum, q
charitas non habet pro obiecto
ipsam cognitionem: sic enim non
esset eadem in uia, & in patria:
sed habet pro obiecto ipsam rem
cognitam, quæ est eadem scilicet
ipsum Deum.

AD TERTIVM dicendum, quod
charitas uia per augmentum non
potest peruenire ad æqualitatem
charitatis patriæ propter differen-
tiam, quæ est ex parte causæ: uisio
enim est quædam causæ amoris,
ut dicitur in 9. Eth. * Deus autem
quanto perfectus cognoscitur,
tanto perfectius amatur.

QVAESTIO LXVIII.
De donis, in octo articulos diuisa.

CONSEQUENTER consi-
derandum est de do-
nis.

- A ET CIRCA hoc queritur octo.
- ¶ Primò, Vtrum dona differant,
à uirtutibus.
- ¶ Secundò, De necessitate dono-
rum.
- ¶ Tertio, Vtrū dona sint habitus.
- ¶ Quarto, Quæ, & quot sint.
- ¶ Quintò, Vtrum dona sint con-
nexa.
- ¶ Sextò, Vtrū maneant in patria.
- ¶ Septimò, De cōparatione eor-
um ad inuicem.
- ¶ Octauò, De computatione eor-
um ad uirtutes.

ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum dona differant a uirtutibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Vi-
detur, quod dona non distin-
guantur a uirtutibus. Dicit enim
Gre. in 1. Moral. * exponens illud
Iob: Nati sunt ei septem filii. Sep-
tem nobis nobis nascuntur filii, cum p
conceptionem bonæ cogitatio-
nis, Sancti spiritus septem in no-
bis uirtutes oriuntur. Et inducit il-
lud quod habetur Isa. 11. Requies-
cet super eum spiritus intellectus, &c.
ubi enumerantur septem Spiritus
sancti dona. ergo septem dona Spi-
ritus sancti sunt uirtutes.

¶ 2 Præter. Aug. dicit in li. * de qua-
stionib. Euangelii, exponens illud
quod habetur Mat. 12. Tunc uadit, &
assumit septem alios spiritus, &c.
Septem uita sunt cōtraria septem
uirtutibus Spiritus sancti, id est,
septem donis: sunt autem septem
uita cōtraria uirtutibus cōiter di-
ctis: ergo dona non distinguuntur
a uirtutibus cōmunitate dictis.

¶ 3 Præter. Quorū est definitio ea-
dem, ipsa quoque sunt eadem: sed
definitio uirtutis cōuenit donis:
vnumquodque. n. donum est bo-
na qualitas mētis qua recte ui-
uitur, &c. Similiter definitio doni
conuenit uirtutibus infusis: est. n.
donum datio irredibilis secundum
Philosophum. ergo uirtutes, &
dona non distinguuntur.

¶ 4 Præter. Plures eorum quæ nu-
merantur inter dona, sunt uirtu-
tes. nā sicut supra dictum est, * sa-
pientia, & intellectus, & scientia,
sunt uirtutes intellectuales: consi-
liū autem ad prudētiam pertinet;
pietas autem species est iustitiæ;
fortitudo autem quædam uirtus est
moralis. ergo uidetur quod dona
& uirtutes non distinguantur.

SED CONTRA est, quod Grego-
in 1. Moral. * distinguit septem do-
na, quas dicit significari p septem
filios Iob, a tribus uirtutibus theo-

ergo præter istos non
sunt alii habitus ne-
cessarii in uia.

¶ Contra rationem
vero tripliciter. Pri-
mo, quia falsum sup-
ponitur, i. quod ratio
moueat uolunta-
tem, ita quod uirtus
non sit nisi dispositio
mobilis in uolunta-
te. Secundo, quia dis-
tinctio beatitudinū
a donis & uirtutibus
non est sic. Tertio,
quia per idē aliquid
est proportionatum
moueri primo, & se-
cundo, ac per hoc si
per habitum uirtu-
tis proportionatur po-
tentia sibi ipsi, p eun-
dem sufficēter pro-
portionatur Spiritui
sancto, & consequē-
ter non oportet po-
nere alios habitus p
motionem a Spiritu
sancto, ut author as-
sumit. Assumptū ma-
nifestat, quia ex quo
Deus dedit habitum
uoluntati, semper as-
sistit uoluntati, & ha-
bitus ad actus sibi cō-
uenientes: sicut ex
quo miraculose illu-
minauit eam, sem-
per assistit illumina-
to, ut possit mouere
illam potētiam. Sed
hæc facile soluitur,
si dicta authoris in li-
tera perspiciantur.

¶ Ad primam autem
rationem quam fece-
rat S. Th. in artic. 1.
hoc modo rōdetur, q
Maior est dimini-
oportet nanque dice-
re, circa omne obie-
ctū, & omnimodo.
Licet enim dona non
sint circa alia obie-
cta, sunt tamen alio
modo circa illa, quia
sunt circa illa, ut
actus oriuntur ex in-
finitu Spūs sancti.

¶ Ad primam autem
contra rationem di-
citur, q uerissimum
est rationem mouere
uoluntatem ex parte
obiecti regulando
ac præcipiendo, ut pa-
tet ex supradictis:
uirtutesque non om-
nes, sed morales eē
dispositiones appeti-
tus ut mobilis a ra-
tione: quoniam sunt
in eo, ut rationalis ē
per participationem,
appetitus autem non
est pure mobilis, sed
motum mouens, ut
dicitur in 3. de ani-
ma, & propterea non
est fidelis interpreta-
tio, nisi ad bonū sen-
sum, dicere. Virtutes
non esse nisi disposi-
tiones mobilis. Ete-
nim

Cap. 28. cir-
ca princip.

Li. 1. c. & q.
7. circa me-
diū. to. 4.

q. 57. art. 1.
& 2. ad 1.

Cap. 28.